

UČITELJSKI TOVARIŠ.

Glasilo

„Slovenskega učiteljskega društva v Ljubljani.“

Urejuje:

Jakob Dimnik,

učitelj na II. mestni šoli v Ljubljani.

Št. 5.

Ljubljana, 1. sušca 1895.

XXXV. leto.

Vsebina: Nadvojvoda Albreht †. — Slovenskemu učiteljstvu! — Jos. Ciperle: Narodna vzgoja. — Val. Burnik: Kako je risati zemljevid šolske občine. — Listek. — Književnost. — Naši dopisi. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služeb. — Listnica uredništva.

Nadvojvoda Albreht †.

Bridka žalost je prešinila vse avstrijske narode: izgubili so najslavnejšega svojega vojskovodjo, odličnega člana vladajoče cesarske rodovine, maršala nadvojvodo Albrehta, ki je dné 18. svečana v visoki starosti umrl v prijaznem Arku, od koder je zrlo njegovo oko na bližnjo lombardsko planjavo, na mesta, kjer je z orožjem v roci v dneh nesreče rešil čast avstrijske vojske in si priboril svetovno-slavno ime.

Rodil se je nadvojvoda Albreht dné 3. vel. srpana l. 1817. na Dunaji kot sin nadvojvode Karla, velikega vojskovodje, ki je Napoleona I. premagal pri Aspernu. Nadvojvoda Albreht je bil vzgojen za vojaka in je vstopil v vojaštvo l. 1837. Tri leta pozneje je bil imenovan generalom in 11. vel. srpana 1843. l. podmaršalom.

Ko je nastala l. 1848. vojna s tedanjim Pijemontom, šel je nadvojvoda Albreht z Radeckim in v bitki pri Santa Lucia dné 6. vel. travna — dasi ni bil zapovednik — si s

svojo hladnokrvnostjo pridobil spoštovanje cele vojske, ki je v njem spoznala pravega vojaka. S svojo trezno sodbo v vseh kritičnih momentih je pokazal znamenito nadarjenost ter si pridobil toliko avtoriteto, da se mu je grudna meseca 1848. l. poverilo vodstvo prve divizije voja generala d' Aspre.

Ko se je zopet začel boj, je nadvojvoda Albreht opravičil izkazano mu zaupanje, tako pri forciranem prehodu čez reko Ticin pri Paviji, kakor v mali bitki pri Gravelonu dné 20. sušca, zlasti pa dné 21. sušca pri Mortari, kjer je z malim krdelom premagal 16.000 mož broječi voj sovražnika, še bolj pa v bitki pri Novari dné 23. sušca.

V hipu, ko je bila nevarnost splošna in velika, je nadvojvoda Albreht z občudovanja vredno hladnokrvnostjo odredil potrebne dispozicije in zadrževal sovražno vojsko. Njemu gre zasluga, da v isti bitki avstrijska vojska ni izgubila važne pozicije, dasi je bilo pijemonteško krdelo šestkrat močnejše od nadvojvodovega.

Tudi na nadaljni razvoj cele bitke je nadvojvoda s svojo divizijo izdatno uplival. Zavaroval je leavo krilo in pripomogel tako, da je divizija generala Lihnovskega zamogla v novič naskočiti sovražnika in ga prepoditi iz dobro utrjene pozicije v mestu.

Nadvojvoda je vodil na pomoč došle bataljone osebno proti sovražniku in ko se je ta jel umikati, šel je s svojo vojsko za njim do Bikoce.

Nadvojvodi Albrehtu gre zasluga, da je mogel drugi 16.000 mož broječi voj avstrijski se šest ur ustavljati pijemonteški vojski 50.000 mož, da so prišli drugi avstrijski voji na pomoč in odločili bitko, pri kateri so se posebno odlikovali slovenski vojaki.

Za ta svoja dela je bil nadvojvoda Albreht odlikovan s komanderskim križem reda Marije Terezije in z vojaškim zaslužnim križcem.

Dné 12. kimovca 1851 je bil nadvojvoda Albreht imenovan zapovednikom III. voja in zajedno vojaškim in civilnim guvernerjem na Ogerskem, dné 4. mal. travna 1863 pa feldmaršalom.

Ko je nastala l. 1866. vojna s Prusko in z Italijo, poverilo se je nadvojvodi Albrehtu vodstvo avstrijske vojske, poslano zoper Italijo.

Nadvojvoda Albreht je začetkom rožnika sklenil prijeti najprej vojsko, kateri je stal na čelu sam kralj Viktor Emanuel. Proti tej laški armadi je peljal skoro vsa svoja krdela in pustil le toliko vojsko v starih pozicijah, da je mogla opazovati italijansko južno armado generala Cialdinija.

Bitka pri Kustoci je v živem spominu vsem avstrijskim narodom, ta bitka je dokaz usposobljenosti naših vojakov in genijalnosti umrlega nadvojvode. Vohuni so sporočili nadvojvodi, da se laška vojska pripravlja prekoračiti reko Mincio. Dné 24. rožnika jo je nadvojvoda od strani prijel in popolnoma pobil.

Dné 25. rožnika se je nadvojvoda pripravil, da se loti Cialdinijeve vojske, a do bitke ni prišlo, ker se je Cialdini umaknil, čim je bil kralj poražen.

Na severu pa ni bila sreča naši vojski mila. Osrednji vojni svet je sklenil, naj se večji del južne vojske pošlje na Češko proti Prusom. Da se vojska pripravi za pot, se je nadvojvoda ognil novi bitki. Pomnožil je posadko beneških trdnjav, poveril obrambo Tirolske generalu Kuhnu in sam šel na Dunaj, da prevzame vodstvo cele vojske.

Tekom dvanajstih dnij je nadvojvoda koncentroval poraženo severno vojsko pri Olomucu in večji del južne vojske za Dunavom, med Požunom in Dunajem. Zbranih je bilo 200.000 mož z 800 topovi in to je največ uplivalo na sovražnike, da so ponudili mir.

Komaj se je s Prusko sklenil začasni mir, je nadvojvoda z isto naglostjo koncentroval 130.000 mož s 435 topovi ob Soči, začel 11. vel. srpana ofenzivo zoper laško vojsko in dosegel začasni mir na podstavi pogojev, katere je določila naša država.

S temi genijalnimi operacijami je nadvojvoda dosegel, da se je vojna hitro končala in da so se dosegli častni pogoji.

Po končani vojni je bil imenovan nadvojvoda zapovednikom cele avstrijske vojske, l. 1869. pa, po uvedanju dualizma, nje generalnim nadzornikom.

Od tedaj je nadvojvoda posvečeval vse svoje sile reorganizaciji avstrijske vojske in kakor si je pridobil kot vojskovodja nepozabnih zaslug, tako tudi kot organizator.

Poročil se je nadvojvoda Albreht dné 1. vel. travna 1844. l. s hčerjo bavarskega kralja Ludovika I., s princezinja Hildo, katera je umrla dné 2. mal. travna 1864. Izmed otrok živi samo princezinja Marija Terezija, soproga vojvode Württemberškega.

Nadvojvoda Albreht je že na jesen bolehal. V Arku, kamor je šel vsako leto prezimit, se je prehladil, dobil pljučnico in za nekaj dnij izdihnil plemenito svojo dušo.

Slovenskemu učiteljstvu!

Na občnem zboru dné 28. grudna p. l. ustanovilo se je „društvo za zgradbo učiteljskega konvikta v Ljubljani. Kdo izmed slovenskega učiteljstva bi ne odobral tega lepega, tega plemenitega namena! Koliko tovarišev ima gotovo nadarjenega, nadepolnega dečka — deklico; toda s čim naj ju pošilja v daljno izobrazbo,

komu naj ju izroči v oskrb v daljnem mestu? In kdo bode še-le skrbel za drobne naše otroke — sirote, ako nas danes — jutri pokliče Bog s tega sveta? Utešiti take bolesterne vzdihne skrbnega očeta-tovariša, obrisati mu solze skrbi z očetovskega njegovega lica, to ravno je namen našemu društvu. Zato se pa tudi odbor za trdno nadeja, da ga ni na Slovenskem učitelja in učiteljice, ki bi ne pristopil (a) k temu toliko potrebnemu društvu.

Pomagajmo si sami in Bog nam bode pomagal! Kdor pa zaničuje se sam, podlaga je tujčevi peti! Zatorej na delo in bednim tovarišem in njihovim sirotam v pomoč z združenimi močmi, ker le v slogi in družbi je moč!

In to naše započeto delo blagoslovi ljubi Bog!

Odbor društva za zgradbo učiteljskega konvikta.

V Ljubljani, meseca svečana 1895.

Andrej Žumer,
predsednik.

Jakob Dimnik,
blagajnik.

Juraj Režek,
tajnik.

Národna vzgoja.

(Spisal Jos. Ciperle.)

22.

Ostanimo še pri tem predmetu. Slovan spoštuje ženo, a to le tako dolgo, dokler se javijo pri nji ženske lastnosti. Ne spoštuje in ne čišla pa več one ženske, koje ne kinčajo več one lastnosti, koje se mu zde neodtrgljive od prave ženske. Žalibog pa le, da se je tudi med nami jela v zadnjih desetletjih pojavljati tako zvana ženska emancipacija. Grda beseda to — emancipacija. Ni slovanska in ni slovenska, hvala Bogu; a tudi prikazen, da se odtuja ženska pravemu svojemu poklicu, ni slovanska in tudi ne slovenska.

Mi Slovani imamo pa v resnici neko slabost. Tako radi posnemamo tuje napake, dobrih dejanj družih narodov si pa ne prisvojamo tako radi. To je v istini slabost. Komaj se je prikazala na nemškem obzorji ženska emancipacija, takoj smo se je tudi mi poprijeli. Kar

na mah smo jeli se siliti prepričevati in prepričani biti, da je ženska vstvarjena za kaj več, nego za to, da postane žena in mati. Kar na mah jeli smo jih izobraževati više in više ter jih urivati v službe, koje so bile do takrat pristopne samim moškim. Med nobenim narodom v Evropi pa se ni razcvitala ta neslovanska spaka bolj nego med ruskim. Dr. E. Reich imenuje to počenjanje naravnost škandal. Toda on je tega mnenja, da bode to tudi prešlo, kakor huda sanja, in da ne bode škodilo dalje kot za trenotek napredku človeškemu in civilizaciji.

23.

Pa poreče kdo: Dajte ženinov našim hčeram, pa se ne bodo več urivale v one službe, koje so bile pristopne vedno le možem. — No, tako je prav. Vidi se ravno iz te izjave, da se še ni popolnem pozabilo, kateri je pravi poklic ženski. Veseli me to. Zaradi tega tedaj, ker manjka dan danes ženinov, se emancipirajo naše ženske. Druzega vzroka saj res vendar ni. Ljubezen do katerega si bodi poklica ali do službe ne vodi tedaj žensk, da se emancipirajo. Saj to tudi dobro razumem. Ženska pri vseh svojih muhah bi le najraje imela, ako bi se mogla omožiti; in to je vse hvale vredno. Treba je tedaj le ženinov, in sicer primernih ženinov, in vse bi šlo zopet, kakor bi moralo iti.

V resnici vidimo zadnji čas skoro po celi civilizirani Evropi, da kažejo moški vedno manj veselja do zakona. Priznavam tudi, da je v mnogih slučajih kriva temu lehkomiselnost in lahkoživost moška; a v premnogih slučajih je pa kriva temu ravno globoka premišljenost in razum. Mnogi moški se bojé dan danes ženitve, ker si domišljajo ali ker so prepričani, da s sedanjimi ženskami ne bodo živeli srečno v zakonu. In to je tudi res vredno vsega premisleka. Današnja vzgoja naših hčera je pa tudi tako napačna, tako kriva in nerodna, da ji ni iskati nikjer para. Klavir, francoščina, matematika in še kaj enacega, to so predmetje, na kojih si brusijo naše hčere svoje možgane; gospodinjstvo, to je pa predmet, na kojem bi še slame ne brusile. Saj pa tudi ni časa za to. Ti predmetje dadó opravka našim hčeram celi dan toliko, da se res ne more zahtevati, da bi se učile še gospodinjiti. Tako žensko vzeti v zakon, je res prava nesreča moževa. Tacih zakonov je tudi v istini nekaj; in ti zakoni res nimajo nobenega družega namena, kakor plašiti neoženjene moške od zakonov. Saj ženska, učéča se zgoraj navedenih predmetov, odtuja se vedno bolj in bolj svojemu spolu, svojemu poklicu in svoji nežnosti, ter ni na zadnje ne mož ne žena, ne krop ne voda, ampak tako nekaj, kar ni nič.

24.

Pa še drugi vzrok je temu, da se moški dan danes ne ženijo. Mnogo služeb, ki so bile nekoč pristopne samim možem, zavzemajo

sedaj ženske; in posledica temu je ta, da je mnogo mōž brez primer-
nih služeb ali še celo brez vsake službe, ako ravno so si prisvojili
vso sposobnost za to. Bogú bodi potoženo to! Mnogo teh moških, ki
begajo sedaj po svetu brez primernege zaslūška, stopilo bi gotovo v
zakon, ako bi jim bilo le mogoče preživeti ženo. Tako bi bilo res
dvema človekoma pomagano, med tem ko s tem, da ima ženska to
ali ono službo, še njej pomagano ni. Ženska brez moža ostane le po-
lubitje, in vsa njena domišljavost in napihnjenost ne vzviša je niti za
ped. Za javno življenje stvarjen je le mož, in ženska je
le za domače, — to je in ostane večna in neovrgljiva resnica.

Tega menda vendar ne bodemo vpeljali splošno, da bi ženske
redile in preživljale svoje može, kakor se že tudi dogaja sem ter tje.
To bi bil vendar narobe — svet. Pred tem zlēm obvaruj nas pa ven-
dar ti preljubi sveti Florijan?

Kaj naj tedaj storimo? Vzgaajmo drugače naše hčere, učimo jih
gospodinjiti, in puščajmo v nemar klavir in francoski jezik. Obujajmo
v naših hčerah občutek, da je jedini in pravi poklic ženski, da po-
stane dobra gospodinja; kajti tudi moški dobro vedó, da dobra gospo-
dinja tri vogle hiše podpira, mož pa le jednega. — A tudi našim si-
novom pokladajmo na sree, naj ne gledajo pri svojih izvoljenkah samo
na to, koliko grošev prinesó v zakon in koliko učenosti imajo nako-
pičenih po glavah, ampak v prvi vrsti naj gledajo na to, so li dobre
gospodinje, so li pridne, varčne in potrpežljive. Morda se stvar potem
predrugeči.

No, premislite vsaj to.

25.

Statistika kaže, da izmed slovenskih deklet se jih še polovica ne
pomoži. Ostale se postarajo kot služabnice, poštarice, telegrafistinj,
otroške vrtnarice in učiteljice.

Vendar, da toliko naših narodnjakinj ostane brez mōž, temu krivi
so pa tudi naši narodnjaki. Ne le, da se jih nekaj ne mara ženiti iz
raznih vzrokov, jemlje mnogo naših in sicer odličnih narodnjakov v
zakon tujke, n. pr. Nemke, Italijanke, nemškutarice in celo — Bog
jim odpusti! — židovke. Tega nam je še potreba, nam, ki imamo na
izbiro krasnih in pridnih slovenskih deklet. V tem ne kažejo naši na-
rodnjaki posebne modrosti, ako ravno se sicer radi hvalijo, da mislijo,
čutijo in delujejo narodno. Da to ravnanje ni narodno, vidi se pred
vsem iz tega, da otroci iz teh zakonov so v vseh slučajih iste narod-
nosti, koje je bila mati; in tako se pogubi mnogo slovenske krvi med
tujimi narodi. Škoda za njo. Druga nesreča je pa tudi ta, da se one
naše devojke, ki bi imele osrečiti naše narodnjake, pomožé s tujci, in
otroci teh so pa zopet tujci. Tako je zguba na dve strani. Da bi Bog

potipal te naše s tujkami oženjene narodnjake z debelim prstom vsaj tedaj, kedar bodo zopet vdovci!

Pa poreče marsikdo: Ljubezen je internacijalna. Svojemu srcu ne moreš zapovedovati, koga naj ljubi. I. t. d., i. t. d.

Pojdite no rakom žvižgat! Kaj pravite, da ne morete zapovedovati svojemu srcu. Zakaj se pa ne zaljubite nikdar v kako pohabljeno žensko? V tem slučaju se pa odrečete kar kratko in malo: Srce moje, to pa za tebe ni nič!

A pardon! Tudi v pohabljene ženske se zaljubite in jih jemljete v zakon, samo da vam pokažejo malo ženka in evenka, potem pa gotovo prav zadovoljno rekate: Ljubo srcé, — to je pa kaj za té! — Saj vas poznamo, kaki tiči ste.

26.

Pa mi poreče zopet kdo, da one Slovenke, ki študirajo ali se pripravljajo za ta ali oni poklic, tako niso zgubljene za narod ali za narodno delo. — Pa je vendar le tako; zgubljene in sicer popolnoma zgubljene so za narod študirane ženske. Do sedaj namreč so se skoraj še vse ponemškutarile in poitalijančile.

Zato se je pa tudi že mnogokrat razpravljajo pri nas, da bi se poslovenile čisto naše pripravnice za učiteljice. S tem bi pač dosegli morda to, da bi se naše učiteljice bolj in raje izražale v slovenščini; toda glavne napake ne bi odstranili.

Naši narodnjaki naj pa tudi gledajo, da vprežejo kolikor mogoče mnogo naših slovenskih deklet v zakonski jarem. S tem bode pomagano Slovenkam, slovenskemu narodu in razširjanju narodnega mišljenja mnogo bolj, nego z učiteljicami, kar jih je, in kar jih še bode.

27.

Tako je ljubi moji Slovenci. Pobábila se je naša vzgoja in pobabili smo se tudi mi. Zato manjka nam tudi vsake eneržije, manjka nam narodnega ponosa in poguma, in brez teh lastnosti bodemo večne šolobarde in podlage tujčevi peti. Bogú bodi potoženo, da je tako.

A obupati radi tega tudi ravno ni treba. Naj tiči človeštvo še v tacih nadlogah, naj ima še toliko slabosti in napak, to je in ostane gotovo, da se more poboljšati njegov položaj.

Toda kako? — Poslušajmo, kako se izraža o tem slavni francoski škof in pedagog Dupanloup:

„Kaj stori Bog hoteč skusiti kako ljudstvo? Odvzame mu vzgojitelje, in ako mu manjka teh, jame omagovati ter jemati konec. „Cum propheta defecerit, dissipabitur populus“.

„Ako bi vprašal Španjce, Portugize in druge slavne narode po zgodovini njih nesreče, odgovarjali bi mi morda: „Omagujemo, ker nam manjka vsled pomanjkljive vzgoje môž“.

„Česa je treba tedaj narodom, da se likajo, ohranjajo, in če treba tudi prerójajo? Pred vsem môž“.

„Možje jačijo, ohranjajo in prerojajo narode. Kedaj slabé narodi, kedaj se manjšajo, in kedaj propadajo? Kedar jim manjka môž“.

„Môž treba je tedaj. Istina je, da jih pošilja Bog sam; ali istina je tudi, da jih stvarja po volji božji vzgoja“.

Tako Dupanloup. To so pač zlate besede in vredne, da si jih vtisne vsakdo globoko v um in srce. — Môž je treba, in ne žensk, najmanj pa emancipiranih.

28.

Krepka in veličastna je naša slovenska beseda: mož. Vedeti je le treba, kako in kedaj jo rabi naše ljudstvo. Ako ne vé, kaj bi počelo, kako bi uredilo to ali ono zadevo, obrne se do môž, da mu sovetujejo ali pomorejo. Beseda in pojem mož sta celo višega pomena, nego gospod, kajti gospod ni vselej mož v navedenem smislu. Govornik časti gotovo bolj svoje poslušalce ogovarjajoč jih z naslovom: možje! nego nazivljajoč jih z dan danes navadnim: gospoda moja! — Možje zastopajo narod, možje mu sovetujejo, možje sklepajo o njegovih zadevah. Druge osebe moškega spola imenuje ljudstvo le dedce. „Bodo že možje uredili to ali ono stvar“, — čuje se često — „med tem bodo pa dedci delali na polji“. Pričakuje pa tudi ljudstvo, da je mož zastopa vestno, da se poteguje krepko za njega pravice, da sklepa le pravo, in da mu sovetuje le koristno. Gorjé mu, kdor prevari preprosti narod! Potem ni več mož, potem je le dedec, ali še kaj nižega.

Toda misliti nimamo, da so v narodu le oni dedci, kojim se je odvzel častni naslov moža. Večina onih, koji spadajo med dedce, ni kazala nikdar nadarjenosti ali nagnjenja svetovati ali potegovati se za kaj. Vidimo tedaj, da je mož med narodom vedno jak po umu, eneržiji in značaji.

„Mož je onaj, koj za rod
Sile sve žrtvuje,
Od njeg' koj ne odstopuje,
Ma se rušio neba svod“.

Tako moralo bi tudi biti vselej in povsod. Mož, voditelj naroda, bodi umen, energičen in značajan, a nikdar ne bodi šalobarda in strahopezljivec. Na takove opirati se, take slušati, takim slediti, to je vrlo, to je koristno, to je častno.

Nekoč bili so možje pa vse bolj v časti, nego so dan danes; sem ter tje prišli so že čisto ob veljavo. Celo tako daleč je prišlo, da se posmehujejo ljudje možatemu mišljenju in delovanju. Žalostno. Zato so se pa jeli kazati namestu mož na površji vsakdanjega življenja ljudje, ki bi v dobah moškega mišljenja se še ne smeli upati na solnce. Tako je bilo pač že mnogokrat, in sicer vselej takrat, kedar je zavladala v družbi demoralizacija in sebičnost. Taka doba zatrè vsako vrmino, a pozlačuje ničle; takrat dobiva bogate nagrade ničevost, ker takrat potrebujejo ljudje najbolj njenih zaslug.

29.

Tudi mi Slovenci bili smo nekoč v bolj ugodnem položaji nego smo dan danes. Imeli smo tudi možé, narodne možé, vrle možé, odlikujoče se po umu, eneržiji in značaji. Srečen je bil naš narod, ko je štel med svoje prvake možé, kakor so bili dr. Bleiweis, dr. Razlag, dr. Toman i. dr. Njih imena izgovarjal bode narod slovenski vedno s spoštovanjem, ter slavil njih spomin. Saj so mu bili ti možje svitile zvezde, ki so mu kazale pot k njegovi samostojnosti, in ki so ga navdajale s sladkim upom, da mu zasije nekoč svitla zarja obetajoča mu krasen čas.

Sedaj jih ni več. Nasledniki teh mož niso jim več podobni, zato pa gre tudi pri nas vse tako, kakor kdo drugi hoče. Res, Bog nas je kaznoval, kajti vzel nam je možé.

Le mirno spavaj, ti preljubi slovenski narod, saj možje, koji te zastopajo, te ne bodo dramili. Samo kadar bodo volitve, daj jim prav pohlevno svoj glas, potem pa zadremliji zopet.

Mogoče pa tudi, da se prebudiš nekoč sam iz sna, ti pohlevni slovenski narod, ter zakličesh z gromovitim glasom: Kje so možje! Morda iskal jih bodeš takrat z lučjo pri belem dnevju. Upajmo le, da jih ne bodeš iskati jel nepozno. Saj išče te sreča, um ti je dan, našel jih boš, če nisi zaspán.

(Dalje prih.)

Kako je risati zemljevid šolske občine.

Konferenčno poročilo.

(Konec.)

Tudi vasi, ceste, pota, vode in gorovje sosednih občin naj obseza načrt in sicer toliko, kolikor jih omeja pravokot na izvorniku, kajti tudi sosedne občine naj bodo učencem kolikor toliko znane. Pri kopiranju gorovja se vsprejmejo v načrt tudi vse plastne črte, po katerih je možno gorovje plastično označiti in to z jednostranim senčenjem. Otroku se mora na zemljevidu terén označiti tako, da more iz narisane oblike tudi v posameznih delih gorovje, katero je videl v resnici, spoznati in si ga prav predstavljati. Koliko domišljije je že treba otroku, da spozna kak kraj z dotičnimi poslopji v pregledu od zgoraj, toliko več še le pri gorovju, katero navadno le od strani vidi. Nikakor tedaj ni odobravati, ako bi se na zemljevidu gorovje prav nič ne označilo. Sè šrafranjem pridvižnost zemljišča zaznamovati, bi nikakor ne nasvetoval, ker je to delo jako težavno in zamudno; sicer bi pa tudi oni, ki nima mnogo vaje v tem, to delo zvršil slabo. V šrafinih črtah je jako veliko tehnike in po njih večji ali manji debelosti je spoznati nagnjenost teréna od 5—5⁰—. Kdor tedaj ni šrafranja popolnoma vešč, naj to opusti. Gorovje tako zaznamovati, kakor to delajo učenci srednjih šol, ki je zaznamujejo sè špičastimi črtami, da je potem videti, kakor bi lezle gosence po papirji, ni prav in je brez pravega pomena. — Da pa učenci umejo kolikor toliko tudi šrafranje, je vsekako umestno, ako se en del gorovja tudi popolnoma pravilno šrafi in skala šrafranja na strani zemljevida ali na posebnem listu označi. — Kako je gorovje senčiti, uči nas najbolje lastna skušnja. Nekaj vaje in kmalo se tudi to prav zadene. Ako se jemlje v poštev, da svitlobni žarki navadno od zgoraj z leve vpadajo na predmete, nam je vse tej strani obrnena gorska pobočja pustiti svitle, vse druge pa senčiti. — Kjer se ožé plastine črte, tam bodi senca temneja, a kjer so bolj oddaljene ena od druge, svitleja. V ridah in ozkih, globokih dolinah je stran v senci temneje označiti, kakor nasprotno, ki se nahaja v svitlobi.

Zaradi preglednosti in zaradi lepše oblike je tudi ta zemljevid pobarvati. Stanovališča je ločiti od drugih poslopij, ki ostanejo črna, z rudečo barvo. Samo ob sebi je umevno, da se pridržé v kopiji ista konvencijonelna znamenja, kakor v izvorniku. Da omenjena zemljepisna znamenja tudi učenci v zadnjih klopéh dobro vidijo, je priporočati, da so narisani na posebni tabli v veliki meri. Ker jih imajo učenci večkrat pred seboj, jih tudi kmalo zapamtijo. Ta znamenja naj učenci risajo tudi v risanke, kar delajo tudi radi in z velikim veseljem.

Ali naj se v ta zemljevid (načrt) vse vsprejme, kar se nahaja na originalu? Rekel bi: Razven parcel vse, in sicer zato, ker je prostora zadosti in ker so učenci iz raznih vasij v šoli, katere je s podrobnosti njih domačega kraja kolikor toliko natančno seznaniti. Tudi tu ni načrt z imeni preobložiti, ker ta le ovirajo pregled, pospešujejo učencevo razmišljenost, ker ne išče krajev i. dr. z orijentiranjem. Pojasnila naj se nahajajo na strani načrta. Ko je delo na vseh listih dovršeno, izročiti je te knjigovezu, da jih prilepi na platno.

S tem sem svojo nalogo končal. Dovoljsem si le še kratek dostavek. Marsikdo bode si mislil: Vse prav, kar nam je poročevalec pevedal, a težko mi bode, ali še celó nemogoče pridobiti šoli navedena učila. Sam nisem risar in ko bi tudi bil, krajni šolski svét mi pa tudi ne bode dal za zemljevid, original, 4 gld.; slednjič pa kje dobiti pantograf?

O tem je moja misel taka. Za kopije map bi tam še ne bila taka sila, kjer jih imajo občine. Dobile bi se, mislim, pri županstvu že za šolsko porabo; vsaj v letu štirikrat ali petkrat. Kjer pa map ni dobiti, tam se omisli pri mapinem arhivu vsaj list vasi, v kateri se šola nahaja. Načrt šolske občine pa je za vsako šolo neizogibno potrebno učilo, katero naj bi pripravil šolam, ki jih še nimajo, poseben odbor, sestavljen iz vseh risanja zmožnih učiteljskih močij našega okraja za določeno nagrado. Ta odbor naj bi priredil za porabo tudi mapine liste onim šolam, katere jih pri občini ne morejo dobiti; seveda bi moral dotični šolski voditelj o vsem potrebnem odbor informirati. Ravno takó naj bi temu odboru pripadla tudi naloga izdelati stensko tablo, na kateri naj bi bil ključ za konvencionelna znamenja, kateri naj bi se hektografiral in doposlal vsem šolam. Za popis in koloriranje teh znamenj naj bi skrbela vsaka šola sama po posebnem navodilu, katero preskrbi odbor. Da bi se take stenske table že nahajale tiskane, mi ni znano. Morda bi se našel na slednje imenovano učilo tudi kak založnik.

Za napravo pantografov, vsaj dveh, katera bi bila za ceno 6—7 gld. dobiti, naprosi naj se c. kr. okrajni šolski svét, da bi izposloval iz okrajne blagajne to svoto.

Krajni šolski svéti naj vsprejmejo za napravo zemljevida (načrta) šolske občine vsaj 10 gld. v proračun za prihodnje leto. Le na ta način bi vsaka šola dobila dobro in toliko potrebno učilo, brez katerega si vspešnega pričetnega zemljepisnega pouka nikakor ni mogoče misliti.

To učilo je pa tudi še iz drugega razloga jako važno. Ako ima šola to prepotrebno učilo, izdelal bode marsikdo tudi pridvižni zemljevid (Relief) svoje šolske občine. Nedvomno bi se s takimi učili za napredek zemljepisnega pouka jako mnogo storilo. **Val. Burnik.**

Listek.

Vojna iz l. 1894.

(Dalje.)

Druzi otroci pa so prinesli živih hroščev, katere je treba spraviti v posebne rezervene posode, kjer naj čakajo gotove smrti.

„Žena brž pristavi kropov, brž — — pa več jih pristavi, posod s kebre je mnogo!“ — V kuhinji pa se prične podvojeno življenje in pristavljajo se največji lonci, pod katerimi se kuri, da kar vse žehti! Goreti mora brez prenehljaja, kakor v apnenci. Dekla pa nosi krop za kropom na kebre, pari in pari, v lončenih posodah pa še vse miga in giblje, in treba je zopet in zopet pariti!

Parjenje zahteva preveč kurjave in opravila, ali bi ne bilo mogoče kebrov pokončevati tudi z žveplnim soparom kakor čebele? — Brzjaviš urno po žvepla, finega — rumenega, topiš ga in žvepljaš popirnate kose, katere zažigaš v posodah in posode dobro pokriješ in s cunjami obviješ, da bi bil uspeh popolnejši. Sapo ti že jemlje žvepleni dioksid in kašelj te beza, kot da si nadušljiv — — — gotovo so tudi kebre že pozaspali. In res, le pozaspali so — — — ko privzdigneš pokrov, je vse mirno, toda ko jih stresaš na gnojišče, pa že vsi beže na vse strani, kot bi šlo za stavo.

Nič ni z žveplanjem, treba jih bode zopet pariti!

Zopet se bližajo otroci. „No, kaj pa imaš ti, Francka, v tej ličnejškatljjici?“ vprašaš bližajočo se dekllico, ki ti se smehljanjem gleda v obraz v zavesti, da ti donaša nekaj posebnega. „Kebre sem pernesva“, odgovori vesela in ti pomoli škatljico, katera je v minolih časih obsezala najbrže lekarske praške.

„I — koliko jih je pa v tej malej škatljici?“ vprašaš jo. „Deset“, odgovori ti pomenljivo. „Kaj jih je šlo toliko notri?“ „Sej sem jih kar zbasava!“ zasmije se ti vsa srečna. — Nočeš jej kaliti nedolžnega veselja, pa strešeš kebre v reservoir.

„Pa ti, Micka, si prinesla mleka ali kaj?“ „O ne, kebre“, odgovori ti in izvija iz rute litersko steklenico, polno živih kebrov. Notri jih je bilo lahko djati, ali venkaj — — venkaj! Treba je bilo vsacega posebej izbezati, predno je bila steklenica prazna.

Tam pa hiti deček z vozičkom proti šoli, kar se da naglo. Pred teboj se upehan ustavi, pa hiti, ne da bi te pozdravil: „Oh brž, brž — — ves žakelj so mi že snedli!“ — in pri tem že vleče raz voziček vrečo, ki je imela brezštevilno luknjic, iz katerih so se prerivali in odletavali črnoglavi kebre v prosti zrak. Menim pa, da je bilo dečku mnogo več za kebre nego za vrečo.

„Kaj pa nosi Potokarjev Janezek iz Vranšice?“ Na upognjenem hrbtišči mu tiči majhen, a zanj dovolj velik koš, ki mu je na skoraj uro dolgemu potu gotovo precej preglavice delal. Kebre nosi, poln koš kebrov! Pa še „mrtli so mrtli!“ To je tudi še kaj vredno. Obema je obraz veder: Janezku in učitelju!

Uni pa nosi bisago, ki mu opleta s polnima koncema spredaj in zadaj po nogah, da mu ovira vsak korak. Vender je tudi njemu obličje jasno, vsaj ve, da za 8 l kebrov, bo že nekaj plačila.

Zopet ta deklica pa skrbno tišči pokrivačo na lonec in mi vesela pripoveduje, da je tudi prinesla kebrov, pa da naj pazim, da mi jih kaj ne uide, ker njej jih je že nekaj sfrčalo. Odkrijem lonec in notri je lazilo prav živo še pest kebrov — — — vsi drugi pa so bili srečno ušli skozi luknjico, katero je nesrečni pisiker imel. Veseli dekličin obraz pa se je mahoma spremenil in ustnice so se nabirale v jok, dokler je nisem potolažil, da jej plačam kebre, kot da jih je prinesla poln lonec.

Tu pa je prišla deklica, ki ni več učenka, ter prinesla kake 2 l kebrov. „Kaj pa češ za nje?“ „Ja — koker jih družim pvačujete, za vsacga kebra n krajcar.“ „Kdo pa ti je dejal, da jih po krajcarji plačujem?“ „Adamovčev voča.“ „Vidiš, ljuba moja, to bi bilo vender nekoliko predrago, ker po tej ceni bi jaz sam rad kebre prodajal; pa če hočeš krajcar za-nje, ti ga dam, če ne jih pa seboj vzemi.“ „No — — bom pa raj krajcar vzeva“ — — in kupčija je bila sklenjena, v srci pa je bila deklica gotovo trdno prepričana, da bodem imel jaz najmanj stokratno dobiček pri njih.

Kaj li Brnikov Joža vozi? Tako zadovoljno peha majhno samokolnico pred seboj, oči pa — — že po rojstvu velike! — — ima kar izbuljene, in od samega veselja pozabil je usta zapreti, da se mu sline po bradi cede. Zares — — pripeljal je polno „šajtrgo mrtlih kebrov!“

Pri kosilu sem bil. Nekdo potrka in skozi duri se prikaže dečkov obraz. „Kebre sem pernesu“ bil je pomenljivi pozdrav, ki me je opominjal na mojo dolžnost. „Saj res, juha je vroča in lahko počaka, pa dajva kebre prej pospraviti“, in šel sem venkaj, za menoj pa se je vsipala množica besedij nevoljne mi „boljše polovice“. **Fran Črnagoj.**

(Konec prih.)

Književnost.

Zakaj? — Zato! — Zbirka pravljic, pripovedek in legend za šolo in dom. Nabral in izdal Anton Brezovnik, učitelj. Založil Janez Giontini. Cena kart. iztisu 30 kr., po pošti 33 kr. — Lična knjiga se po svoji zanimivi vsebini priporoča za šolo in dom.

Glasbena Matica je izdala in založila letos sledeče zборе: Ljubica. Mešan zbor. Besede spisal Josip Pagliaruzzi-Krilan, uglasbil Anton Förster. Op. 44. Cena: partitura

s štirimi glasovi à 80 kr.; posamezni glasovi à 10 kr. Pesem se priporoča sama, ker se je z najboljšim uspehom pela pri koncertih naše dične „Glasbene Maticе“. Sedem moških zborov, uglasbil P. Hugolin Sattner in sicer. 1.) Zjasni zvezde mu temné! 2.) Kakor nekđaj. (Čveterospev.) 3.) Pogled v nedolžno okó. (Čveterospev.) 4.) Za boj med bojni grom! 5.) Zdravica. 6.) Veseli zbor. 7.) Na planine. Cena: partitura s štirimi glasovi à 1 gld. 20 kr.; posamezni glasovi à 10 kr. — Vse te pesmi so prav dobro došle našim čitalniškim pevskim zborom.

„Planinski vestnik“. — Zopet nov list! Izdaja ga „Slovensko planinsko društvo“. Donašal bo društvene in domače planinoslovne novice, pa tudi životopise znamenitih slovenskih hribolazcev iz prejšnjih časov, n. pr. našega Valentina Staniča in drugih. Naročnina za nečlane znaša 2 gld. na leto.

„Matica Slovenska“ je razposlala knjige za l. 1894. — Knjige so štiri: 1.) Letopis za l. 1894. Uredil Anton Bartel. Str. 420. — 2.) Zgodovina slovenskega slovstva. I. del. Spisal dr. Karol Glaser. Str. 430. — 3.) Doneski k zgodovini Škofje Loke in nje okolice. Spisal dr. Fr. Kos, c. kr. profesor v Gorici. Str. 370. — 4.) Knezova knjižnica. I. del. Str. 196. Zadnja knjiga prinaša sliko in životopis ustanovitelja knjižnice, g. Ant. Kneza, povest „Gospod Lisec“, katero je spisal dr. Fr. Detela, in povest v verzih „Ženitev Ferdulfa vojvode furlanskega“, katero je zložil Bogdan Vened. „Matica“ je lahko ponosna na ta krasni književni dar narodu slovenskemu. — Učiteljev s Kranjskega je vpisanih v Sl. M. 81, učiteljic 10 in 29 šolskih knjižnic. To je sicer lepo število, čeprav med udi izmed učiteljstva še marsikoga pogrešamo.

Das Wissen der Volksschule. Ein Handbuch für den Volksschulunterricht für Lehrer, Eltern, Erzieher und für den Selbstunterricht. Nach dem Lehrplane für fünfflassige Volksschulen in Niederösterreich und auf Grundlage der vorhandenen Detaillehrpläne des Bezirksschulrathes der Stadt Wien bearbeitet von Josef Stegbauer, Volksschullehrer. Wien, 1895. Im Selbstverlage des Verfassers, IV. Favoritenstrasse 21. Izhaja v snopičih vel. 8° str. 40 po 36 kr. vsacega 10., 20. in 30. dné v mesecu. Vseh snopičev bode okolo 30. Dosedaj so izišli štirji snopiči. Prepričali smo se iz njih, da knjiga popolnoma zasluži zgoraj omenjeni naslov. Po njeni vsebini bi jo imenovali tudi lahko „Vademecum“ ljudskega učitelja; zato jo tudi slovenskemu učiteljstvu kar najtopeje priporočamo. Ob priliki o tem izvrstnem delu še kaj več.

Naši dopisi.

Z Jesenic na Gorenjskem. (Karol Bernard †.) Neusmiljeno je v preteklem letu kosila med našimi vrstami smrtna kosa. Z boljšimi nadami smo komaj prestopili prag novega leta, zapustil si nas zopet Ti, predragi Karol. Legel si k stalnemu počitku; lahka Ti bodi zemlja domača!

Rodil se je 1851. leta v Bohinjskej Bistrici. Po dokončanih ljudskih šolah ustopi v gimnazij, in iz šestega razreda v ljubljansko pripravnico, posvetivši se učiteljskemu stanu, kateri je nastopil 1874. leta. Služboval je v Begunjah na Notranjskem, v Škofji Loki, v svojem ródnem kraji Bohinjski Bistrici in zadnjih šest let na Jesenicah.

Kakó je bil tod in pri svojih tovariših priljubljen, kazal je najlepše njegov veličasten pogreb. Kljub preslabemu vreimenu zbralo se je poleg ogromne množice ljudstva in šolarjev nad 30 gđ. tovarišic in gg. tovarišev. Kdor ga je poznal, ni mu mogel odreči zadnje časti. Véren tovariš, vnet narodnjak pridobil si je že v Škofji Loki zaupanje učiteljstva, katero ga je izvolilo svojim zastopnikom v c. kr. okrajni šolski svét. Enako zaupanje mu je skazalo učiteljstvo radovljiškega okraja, a radi bolehnosti moral se je odpovedati častnej službi. Lotila se ga je namreč naša največja sovražnica, neozdravljiva

sušica. A kljub slabóstim ni opustil šole. Zadnji čas je hodil iz postelje v šolo, iz šole v postelj, pouka ni hotel pustiti; umrl je takorekoč v šoli, junak na bójnem polji. Izdihnil je 13. prosinca, zapustivši vdovo in pet nepreskrbljenih otrok. Skrben učitelj, bil je tudi skrben oče. Skoro neverjetno je, da mu je vseh 5 otrok ob enem študiralo v Ljubljani. Dasi se mu ni postiljalo z rožicami, dasi ga je trla skrb in bolezen, tožil ni; bil je v resnici pravi učitelj — trpin.

Sedaj več nisi! Milovali smo Te ob bolezni, milovali so Te ob smrti; a tedaj Te jaz nisem več miloval. Prestal si težave, otrešel raz sebe skrbi. Po trudu in boju si si skompetiral definitivno mesto tam, kjer lepše solnce sije, in lepša zarja rumeni. Trajen in blag Ti bodi spomin!

R.

Iz Vipave. (Šolska veselica.) V Vipavi priredilo je učiteljstvo s svojimi šolskimi otroci 13. prosinca t. l. lepo šolsko veselico v prid revnim šolarjem. Ob 4 uri popoldne so se zbrali k šolski veselici v primerno okrašeni čitalnični dvorani visokorodni g. prof Lanthieri sè svojo visokorodno gospo, preblag. gospa grajščakinja A. Mayer, čč. gg. dekan M. Erjavec, katehet F. Rajčević, župnik J. Dugolin iz Ajdovščine; iz učiteljstva gg. Punčuh, Bajt, Šinigoj in Kumer; c. kr. sodnik blag. g. Nosan s svojo blag. gospo, več drugih odličnih gospodov in gospej iz trga in okolice in mnogo za šolo unetega občinstva, tako da je bila prostorna dvorana napolnjena do zadnjega kotička.

Obširni vspored, obsezajoč Fr. J. Ramisch-ovo spevoigro; slike iz osemletne šolske dobe, deklamacije s petjem, prizore i. dr. izvajali so otroci od najmanjšega do največjega tako gladko, premišljeno in precizno, da se je moralo ponavljati več posameznih točk.

Petje spremljala sta učiteljica gospica Antonija Augustin na glasoviru in učitelj Al. Sachs na harmoniju. Vse petje bilo je izredno točno in navdušeno, posebno ginljivo pela pa se je v dvospetu od g. Al. Sachs-a komponirana pesem „Lastovki v slovo“. Častitati moramo na tako lepem uspehu g. pevovodji Al. Sachs-u!

Veliko smeha provzročil je prizor „Marko gre na vojsko“. Mali šestleten učenec prihajal je na lesenem konju s papirnato kapo na glavi in s sablo v roki na oder. Že sam pogled na malega na konju se zibajočega junaka vzbudil je mnogo smeha, toliko več pa še, ko je Marko začel govoriti o strašnem boji. Z velikim aplavzom vsprejete bile so tudi sledeče točke: Zastavljanje in reševanje smešnih ugank, telovadba s petjem, risanje s petjem in ročna dela s petjem.

Pred in med spevoigro igralo je učiteljstvo na glasoviru, harmoniju in violinah Mendelssohn-Bartholdy: Ženitovansko koračnico in Al. Sachs: Sarafan v občo zadovoljnost in pohvalo. Na prvo violino igral je kaj spretno iz prijaznosti davčni pristav g. Zacula. Hvala mu!

Konečno moramo častitati p. t. učiteljstvu na lepem moralnem in gmotnem uspehu. in zahvaliti ga za izredni užitek.

—a.

Iz logaškega okraja. (Konferencija.) (Dalje.) Potem se preide na volitev pregledovalcev računov knjižničnega odbora. Izvoljena sta bila gg. Pipan in Schuller.

Pregledovalca izjavita, da so računi popolnoma v redu, kar konferenca z zadovoljstvom vzame na znanje.

Med pregledovanjem računov se debata v prej navedenem obravnavanji pošiljatev poštne prostih nadaljuje. Gospod predsednik: Ponavljam predlog nadučitelja gospoda Gašperina. Ali naj se prosi višja oblast, da bodo vse pošiljatve knjižničnega odbora poštne proste? Vsled opomenj gosp. Ribnikarja se dožene, da plača poštne troške od nepedagogičnih del knjižnični odbor. — Gospod Jožef Bozja se strinja z mislimi gospoda Ribnikarja, gospod Schuller z onimi gospoda Gasperina. Gospod predsednik pa povdarja: Ukaz je tukaj, torej ni pričakovati, da bi v tem smislu visoko c. kr. deželno šolsko svetovalstvo kaj predrugáčilo. Slednjič se dožene, da bi bilo za posamezne učitelje, ki že itak vplačujejo zdatne prispevke za okrajno učiteljsko knjižnico, preveč — zahtevati, da bi prevzeli še poštne troške za pošiljatev knjig, da take troške pokrije knjižnični odbor,

ki naj v prihodnji konferenci poroča posebej o teh troških. Ta se sprejme a nadučitelj gosp. Kaspar Gašperin svoj predlog umakne.

Slavno c. kr. okrajno šolsko svetovalstvo je tudi za tekoče leto dovolilo za okrajno učiteljsko knjižnico prispevek 90 gld. — Nadučitelj g. Ribnikar predlada, naj konferenca prosi gospoda predsednika, da se visokorodnemu predsedniku c. kr. okrajnega šolskega sveta c. kr. okrajnemu glavarju gospodu Gustav Del Cottu imenom konference zahvali.

Gospod Ribnikar poroča: Od 15. mal. srpana 1893 do 15. mal. srpana 1894 prirastlo je knjižnici po nakupu in darilu 50 zvezkov, med temi 29 novih del ter šteje sedaj 384 del v 834 zvezkih. Izposodilo se je v tem času 24 gg. učiteljem in učiteljicam 117 zvezkov, neštevisi onih, katere je bralo Dolenje Logaško učiteljstvo. Knjižnica imela je v tem času 356 gld. 80 $\frac{1}{2}$ kr. dohodkov in 161 gld. 83 kr. troškov, preostaja 194 gld. 97 $\frac{1}{2}$ kr. a. v. S to vsoto in prihodki prihodnjega leta naj se za knjižnico naroče do sedaj naročeni časopisi in knjige, katere izhajajo v zvezkih in sicer 1. Učiteljski Tovariš, 2. Popotnik, 3. Ljubljanski zvon. 4. Dom in svet. 5. Vrtec. 6. Kinetovalec. 7. Napredak. 8. Freie paedag. Blätter. 9. Schule und Haus. 10. Die Volksschule. 11. Paedagogium. 12. Prakt. Rathgeber in Obst- und Gartenbau. 13. Gesetzblatt für Volks- und Bürgerschulen Oesterreichs. 14. Stein der Weisen. 15. Oesterr. ungarische Monarchie. 16. Slovanska knjižnica. 17. Dramatično društvo. 18. Muzealno društvo. 19. Glasbena matica. 20. Slovenska matica. 21. Pedagogiško društvo. 22. Zbirka postav kranjskega ljudskega šolstva. 23. Encyclopädisches Handbuch des gesammten Turnwesens. 24. Erziehliche Knabenhandarbeit. Josef Urban, Heinrich Richter und Johann Blahovsky. 25. Die Knabenhandarbeit. Josef Urban. 26. Zemljevid Logaško-Postojinskega okraja. 50 iztisov.

IX. Podrobni načrt za pouk v računstvu in oblikoslovji. Poročevalci učitelji Dolenje Logaški.

Gospod nadučitelj Ribnikar poprime besedo in dokaže, da o tem predmetu ni umestno sedaj poročati niti istega obravnavati, ker se morajo vsled kronske valute itak vse računice predelati, ter predlaga, naj pride ta tema čez jedno ali dve leti na vrsto. Se vsprejme.

X. Volitev knjižničnega odbora za leto 1894/95. Izvoljeni so bili z vsklikom vsi dosedanji odborniki in sicer gg. Ribnikar, Pin in Šega.

XI. Volitev stalnega odbora za l. 1894/5. Izvoljeni so bili na predlog nadučitelja Kaspar Gašperina dosedanji odborniki in sicer gg. Inglič, Ribnikar, Krnec in Repič.

XII. Volitev dveh zvedencev izmed učiteljstva kot udov c. kr. okrajnega šolskega sveta za prihodnjo šestletno dobo.

G. predsednik odloči, da naj se ta volitev vrši z listki.

Skrutatorjema se volita nadučitelja gg. Karol Dermelj in Josip Benedek.

Oddanih je bilo 41 listkov. Dobili so gg. Ribnikar 34, Repič 19, Inglič 14, Pozenelj 11 in Kerbec 1 glas. Med gospodoma Ingličem in Repičem se torej vrši ožja volitev. Pri tej je bilo oddanih pet praznih listkov, 21 glasov dobi nadučitelj g. Repič a 15 direktor g. Inglič. Izvoljena sta tedaj gg. Ribnikar in Repič.

(Konec prih.)

Iz novomeškega okraja. (Konferencija.) (Konec.) Javnih šol imamo 25, jedno za silo in 2 privatni s 47imi razredi. Na jedno učno moč pride 136 otrok, če pa soštujemo vse šolodolžne otroke, pride na jedno učno moč 170 do 180 otrok, kar je še vedno preveliko, tedaj primanjkuje še mnogokatera šola.

Uradne knjige so z večine v redu in v dobrem stanu. Redi iz kršanskega nauka ne smejo nikjer manjkati. — V matici pri oddelku „vstopil v šolo“ in „vstopil v to šolo“ naj se letnica, če vstopi le v to šolo, vpiše črez obe rubriki. V razpredelih „obiskuje vsakdanjo-ponavljalno šolo“ naj se le letnica zapiše, katero leto obiskuje dotični šolar vsakdanjo, oziroma ponavljalno šolo; tako bode v matici vsak učenec le enkrat zapisan za vso dobo šolske dolžnosti. — Zamude naj se vselej vestno in natančno izpolnjujejo.

Pač graje vredna je taka malomarnost, če že proti konci leta na kaki šoli ne najdemo matice, razrednice ali zapisnika.

Šolsko obiskovanje se je letos na precejšnjem številu šol tudi precej zboljšalo. Tudi v učnih uspehih je bil v obče napredek. Pri spisji je malo napredka, na večini šol se goji le preveč prepisovanje. Učenec se premalo vadi lastne misli pravilno in logično napisati.

Tudi računstvo je storilo korak naprej; pri računicah, — katere so pa sedaj preustrojene — se ni treba tako strogo držati nalog. Večkrat jih je treba kraju primerne napraviti.

Realije se povsod goje, le pazi naj se zanaprej povsodi na potrebni načrt. Kjer imajo otroci dober sluh, se tudi petje dobro goji.

Poseben napredek je bil pa letos v ženskih ročnih delih, kar je pač hvalevredno, ker je velike važnosti. Letos imamo tudi nekaj novega zabeležiti namreč to, da je na jednej šoli in to v Stopičah vpeljan deški rokotvorni pouk, katerega poučuje tamošnji učitelj. G. nadzorniku je pouk povšeči in le želi, da bi se še drugej razširil.

Nadalje pravi g. predsednik, da se večina učiteljev da rada poučiti, je rada vspremljiva, kar je pač hvalevredno. Gotovo pa je, da ni vse dobro za vsacega učitelja, kakor tudi ni vse dobro za vsak šolski okraj, zato je prav, da vsakdo svoje mnenje odkrito pove, ter kar je boljšega sprejme. Učitelj bodi mož na svojem mestu ter pazi na svojo individualnost, katera bodi vedno jednotna.

Naj omenim, da nas je med tem poročilom, (katerega sem pa jako skrčil), počastil naš okrajni glavar prebl. g. vitez Vesteneck, katerega je g. predsednik presrčno pozdravil. Ker se je pa g. glavar izrazil, da ne bo do konec zborovanja pri nas, zatorej je zahvalil g. nadzornika in nas, ker smo tudi mi pozdravu z „živio“ pritrčili, ter opomnil kakšno bodi učiteljstvo splošno, v obnašanju do ljudi in do njega.

K poročilu g. nadzornika opomni g. Schmoranzer na neko novo prikazen v spisji, namreč na knjigo: Die stilistische Entwicklungs Theorie od Maksa Schüssel, po kateri bi se pač tudi v spisji lahko prišlo do napredka.

Tako smo prešli na tretjo točko dnevnega reda. Tu pa le toliko, da nam je podal g. Schmoranzer v svoji precej dolgi, a jako zanimivi razpravi jasen obris, s kako lahkoto se otroci vadijo računstva po Lavterjevi metodi. Za izvrstno predavanje ga gospod predsednik zahvali.

Istotako je svojo zadačo izborno rešil g. Kutnar, za kar je žel tudi pohvalo.

Ker je č. g. o. Florentin bil predsednik učiteljske knjižnice, a je prominul, je bil začasno izvoljen za namestnika č. g. o. Inocenc Koprivec, kateri nam je zaradi tega o računih poročal. Dohodkov je bilo 54 gld. 87 kr. (do smrti p. Florentina), stroškov pa 69 gld. 86 kr. Kakor je videti, je sedaj primankljej, toda v resnici ga ne bo, ker se za letos še ni dobil ves denar; ko se še ostanek dobi, bo še najbrže kak preostanek za prihodnje leto.

Za nakup novih knjig je nasvetoval g. Schmoranzer: knjigi „Der Aufsatz von Frisch“, „Die stilistische Entwicklungs-Theorie“ von Max Schüssel in „Der naturgeschichtliche Unterricht nach Lebensbildern“ von Junge — nadalje tudi, da pristopi naša knjižnica kot ud k muzejskemu društvu v Ljubljani in k „Glasbeni Matici“ ravnotam. Vse to je bilo vsprejeto.

Pregledovalcema računov sta bila voljena gg. J. Kutnar in V. Zavrl.

V knjižnični odbor so bili voljeni po nasvetu g. Pogačnika vsi prejšnji, le namesto g. Florentina je bil izvoljen č. g. o. Inocenc Koprivec.

Tudi stalni odbor je ostal stari, le namesto pokojnega p. Florentina, kateri je bil i v tem odboru, je bil voljen g. V. Zavrl.

Zadnja volitev bila je volitev dveh zastopnikov učiteljstva v c. kr. okrajni šolski svet in kot taka bila sta izvoljena prejšnja dva gg. Fr. Konciliija in J. Franke.

Tako smo dospeli do zadnje točke, do samostalnih nasvetov, med katerimi je bil le predlog g. Pogačnika, da naj sl. c. kr. okrajni šolski svet skrbi in dela na to, da bodo mele vse šole zdravo pitno vodo.

G. nadzornik pa opomni, da imamo za to že postavo in le krajnim šolskim svetom je treba malo dobre volje in storjeno bo, (seveda z dovoljenjem občine, ako se dela vodovod).

K sklepu nas vse g. nadzornik zahvali za pazljivost z željo, da težimo po napredku, spominja se tudi 25letnice šolske postave, katera doslej naših šol še ni spridila, ker tukaj so šole še vse verske, kakor tudi učitelji. Nadalje nas opozarja na žalostni dogodek v cesarski rodovini (kar učiteljstvo stoji poslušna) namreč na smrt nadvojvode Viljema; spominja nas tudi preblagega dobrotnika šol našega presvitlega vladarja Franc Jožefa I., kateremu na čast zaori trikratni „Slava“. Učiteljstvo zapoje cesarsko pesem.

G. nadučitelj Fr. Koncilija zahvali blag. g. predsednika na izbornem vodstvu, na trudu, ljubezni, požrtvovalnosti do šol in učiteljev, zato, ker nam je bil vedno mil in prizanesljiv sodnik, močen zaščitnik in trden podpiralec v vseh naših delih. Bog ga ohrani zdravega in krepkega svojej rodovini, učiteljstvu in domovini.

G. nadzornik zahvali se za to voščilo.

Že je hitela ura na 3. popoldne, ko smo odšli k obedu, da si utešimo in vstrelimo nepotprežljivemu želodecu.

V. Z.

Iz Kostelja. (Fran Sever †-) V četrtek 21. svečana zvečer ob 9. uri je šel učitelj Fran Sever iz občinske pisarne domu; toda prav blizo doma je zavolj zelo goste megle in teme pot zgrešil. Misleč, da gre proti domu — a groza — šel je proti Kulpi, padel čez obrov v pedenj globoko vodo, se ob kamenje na obrazu poškodoval in gotovo tudi ob zavest prišel, v tem položaji naprej po mali vodi v večjo brzico prigazil, ki ga je odnesla komaj 200 korakov daleč, kjer se mu je suknja na vrbovo vejo zapela in tu je moral ob 1/2 10 uri (ob tem času mu je ura obstala) umreti in utoniti. Zapustil je udovo in sedem nepreskrbljenih otrok. Bog se usnili! N. v m. p.!

J. K.

Vestnik.

Nadvojvoda Albreht †. Vsled odredbe sl. c. kr. mestnega šolskega sveta v Ljubljani se je udeležila vsa ljubljanska ljudskošolska mladina dne 27. svečana sv. maše za pokojnega nadvojvodo. V šoli je pa razložilo učiteljstvo mladini zasluge, ki si jih je pridobil visoki pokojnik kot vojskovodja v raznih bitkah — posebno v bitki pri Kustoci — v koji se je pokazal tako pogumnega junaka in tako spretnega vojskovodjo, da bode živelo ime junaka in vojskovodje Albrehta med avstrijskimi narodi na veke, kakor živi ime Lavdona in Radeckega.

Gospod J. Mahkot c. kr. vladni svetnik i. dr. se je od učiteljstva ljubljanske okolice tako-le poslovil:

An die löbliche Schulleitung in . . . . .

Anlässlich meines Uebertrittes in den Ruhestand kann ich den Gefühlen meines Herzens Rechnung tragend nicht umhin, von der geehrten Lehrerschaft auf diesem Wege Abschied zu nehmen und derselben für ihr taktvolles Benehmen, welchem die jetzige Elite-Stellung des Schulbezirkes Laibach zu verdanken ist, meinen wärmsten Dank auszusprechen.

Möge die geehrte Lehrerschaft von dem betretenen wichtigen Wege nie abweichen, die Ehre des Schulbezirkes Laibach stets wie bisher hochhalten und mich, der ich der geehrten Lehrerschaft stets ein väterliches Wohlwollen entgegenbrachte, in geneigter Erinnerung behalten. Der k. k. Regierungsrath und Bezirkshauptmann:

Laibach, am 19. Februar 1895.

Mahkot m. p.

Josip Pavčić †. Nadučitelj v Vel. Laščah g. Josip Pavčić je dne 27. svečana umrl. N. v m. p.!

Za učiteljski konvikt je daroval g. Janko Krulec, učitelj v Ljubljani **1 K** i duhovni svetnik in nadžupnik v Slavini preč. g. Janez Sajovic je podaril **4 K** in učiteljica gđc. Bibijana Bizail pa **6 K** povodom njenega imenovanja učiteljico v Trnovem

pri Ilirski Bistrici. Zadnji svoti je poslal c. kr. okrajni šolski nadzornik, blag. gospod J. Thuma, kojemu je učiteljski konvikt zelo pri srci. Srčna hvala vsem skupaj! Živelci vrli darovalci ter nabiralec in njih nasledniki!

J. Dimnik, blagajnik.

Vabilo na peti „večer“ Slovenskega učiteljskega društva, ki bode dne 6. sušca v dvorani Hafnerjeve pivarne s sledečim vsposedom: 1. Lvovska razstava (poroč. g. A. Zumer). 2. Šola in dom (poroč. g. E. Gangl). — Gosti dobro došli! Začetek ob 8. uri.

Odlikovanje. Našemu rojaku g. prof. A. Bezenšku v Plovdivu, je podelila mednarodna porota (Jury) na lanski svetovni razstavi v Antverpeni na Belgijskem dve državni srebrni svetinji z diplomoma za njegove izvrstne proizvode, razstavljene v 50. in 63. razredu bolgarskega oddelka na Antverpenski razstavi.

Šolski stroški na Kranjskem. Kakor je razvidno iz dotičnega poročila deželnega odbora, proračunjeni so stroški za ljudsko šolstvo na Kranjskem za tekoče leto na 353.019 gld. torej za 8710 gld. več nego so znašali leta 1894. Stroški razdele se tako-le: aktivitetni užitki učiteljev 320.821 gld., dotacije 5458 gld., nagrade in podpore 25.883 gld., pokojnine učiteljskih udov, mloščine in različni stroški 857 gld.

Koncert „Glasbene Matice,” bode dne 6 t. m.

Za zidanje novega gimnazijskega poslopja v Kranji je dovolil kranjski deželni zbor 30.000 gld. posojila.

Praško šolstvo. Na 35 čeških šolah v Pragi je letos 285 razredov, med temi 44 vsposednih. Največ razredov, namreč 12 imata deška in dekliška ljudska šola na Hradčinu in deška ljudska in meščanska šola v Holešovicah, potem so z 11 razredi staromestna deška ljudska in meščanska šola, staromestna dekliška ljudska in meščanska šola, novomestna dekliška ljudska in meščanska šola, deška ljudska šola na Hradeku in dekliška ljudska šola na Višehradu, pet šol ima po 10 razredov, pet po 9 razredov, tri po 8 razredov, tri po 7 razredov, šest po 6 razredov in šest po 5 razredov. Na vseh čeških šolah je 15.392 otrok, 7859 (51%) dečkov in 7533 (49%) deklic; na jeden razred pride tedaj povprečno 54 učencev. Med češke šole obiskujočimi otroki je 15.098 (98·1%) katoliškega, 196 (1·3%) evangelijskega in 98 (0·6%) židovskega veroizpovedanja; po materinem jeziku je 15.375 (99·9%) čeških, 15 (0·1%) nemških in 2 drugojezična otroka. Šolnine je bilo oproščenih 12.672 (82·4%) učencev. Manj ko šest let je bilo starih 566 (3·7%), čez 14 pa 239 (1·5%) otrok; zunaj Prage stanuje 615 (3·9%) in na hrani v Pragi je 347 (2·2%) učencev.

Nemške šole imajo 59 razredov (15 vsposednih) z 3341 učenci in sicer 1463 (43·7%) dečki in 1878 (56·3%) deklicami. Deklic je zato več, ker mnogo čeških roditeljev pošilja deklice v višje razrede na nemške šole. Na jeden razred pride 56 učencev. Največ razredov ima novomestna deška in dekliška ljudska šola, namreč 15, potem imajo staromestna dekliška ljudska in meščanska šola 14 razredov, staromestna deška ljudska in meščanska šola 12 razredov, deška in dekliška ljudska šola v Jožefovem mestu 10 razredov in malostranska deška in dekliška ljudska šola 8 razredov. Po veroizpovedanju je na nemških šolah 1588 (47·5%) katoliških, 25 (0·7%) evangelijskih in 1728 (51·8%) židovskih otrok; židje so tedaj na nemških šolah v večini. Na dekliški ljudski in meščanski šoli v Starem mestu je 605 (63%) židov, in 355 (37%) katol. učenk; na staromestni deški ljudski in meščanski šoli pa 432 (63%) židov, in 238 (37%) katol. učencev; na deški in dekliški ljudski šoli v Jožefovem mestu 417 (80%) židov in 99 (20%) katol. otrok; na novomestni deški in dekliški ljudski šoli je 265 židov in 554 katolikov, ki so tedaj tu v večini; na malostranski deški in dekliški ljudski šoli je med 356 učenci le 9 židov. Po materinem jeziku je na nemških šolah 2214 (66·4%) nemških, 1111 (32·2%) čeških in 16 (0·4%) drugojezičnih otrok. Ako primerjamo materini jezik z veroizpovedanjem, tako vidimo, da je med 2214 nemškimi učenci 1728 židovskih. Na nemških šolah je 2022 (60·5%) otrok oproščenih šolnine. Manj ko 6 let jih ima 54, več nego 14 let pa 74 otrok; 117 učencev stanuje zunaj Prage, 219 jih je v mestu na hrani. Skupaj je na čeških in nemških šolah v Pragi 344 šolskih razredov z 18733 učenci; mej temi je 16686 (89·6%) katoliških, 221 (1·2%) evangelijskih in 1826 (9·2%) židovskih; 16486 (88·2%) je čeških, 2229 (11·7%) nemških in 18 (0·1%) drugojezičnih.

Zc.

Iz Škofje Loke. Visoki c. kr. deželni šolski svet je z odlokoma z dne 25. listopada 1894 št. 3324 zaukazal, da se ima s pričetkom tekočega šolskega leta opustiti vsposedni razred na tukajšnji deški ljudski šoli, ter naj se četverorazrednica razširi v petrazredno deško ljudsko šolo. V I. razredu je 66, v II. razredu 77, v III. razredu 66, v IV. razredu 54 in v V. razredu 38 učencev.

Dalmatinskim učiteljem so se povišale plače. Dne 6. svečana t. l. je sklenil deželni zbor Dalmatinski, da se uvrste ljudski učitelji po deželi v tri plačilne razrede s 500, 450 in 400 gld. letne plače poleg priklade za stanarino po 20 in 15 odstotkov od

plače. V mestih imeli bodo poseben plačilen razred s 700 gld. letne plače; v Zadru in Spletju pa še po 40 odstotkov dotične plače za stanarino, kar bode znašalo skupaj 980 gld. Kako pa je v našem mestu, kjer je stanarina tako visoka, kakor malo kje?

Posebno se je potegoval poslanec Perič za učiteljski stan ter zahteval, da se plače še bolj povišajo. A njegov predlog ni obveljal, ker bi imela dežela potem nad 20.000 gld. več letnih stroškov. Kdo se pa pri nas odločno poteguje za učitelje in za zboljšanje gmotnega stanja istih? Pač bode gledati, da pride pri prihodnjih deželno-zbornskih volitvah več zagovornikov in prijateljev ljudskega šolstva v deželni zbor.

Koroški deželni zbor je letos zopet učiteljstvu povišal plače.

Slovstvo v Bosni, osobito časopisje slovansko, se lepo razvija. Lani je začel izhajati v Bosni „Šolski vestnik“, letos pa leposlovnii list „Nada“.

V dolnje-avstrijskem deželnem zboru je imel sv. hipolitski škof mirno in stvarno sestavljen govor o ljudskem šolstvu, ki ga je hvalil; le želel je, da se na veronauk boljše pazi.

Zahvala. Slavna „Okrajna posojilnica v Kamniku“ je blagovolila podariti tukajšnji šoli znesek 5 gld. Podpisano vodstvo izreka slavno-isti za nepričakovani in blagi dar tem pótom najtoplejšo zahvalo.

Vodstvo šole v Radomljah, dné 12. svečana 1895.

Hinko Paternost, šolski voditelj.

Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Št. 300

o. š. sv. Na jednorazrednici v Fari pri Brodu se razpisuje v stalno, oziroma začasno namestitev služba učitelja s prijemki III. plačilne vrste in prostim stanovanjem.

Prošnje do 15. sušca t. l.

C. kr. okrajni šolski svet v Kočevji, dné 23. svečana 1895.

Zahvala.

Iskreno zahvalim tem potom še jedenkrat vse gg. tovariše, ki so blage volje spremili dné 5. svečana t. l. mojo nepozabljivo soprogo, oziroma mater šestih otročičev,

Apolonijo Trost, roj. Burger

k zadnjemu počitku. Pristrčno zahvalo izrekam tudi za vse ustmeno in pismeno mi izkazano sožalje.

Vodice, 24. svečana 1895.

Franc Trost, učitelj.

Listnica uredništva. *G. J. T. na R. in J. R. v L.: Hvala lepa na poslanem! Pride kmalo na vrsto. Pozdrav! — G. J. L. v B. nad C.: Že prvi del Vaše obrambe in „poduka“ smo morali skrajšati; v drugem delu, kojega smo prejele te dni, je pa nakopičene toliko osobnosti in samohvale, da ne moremo na dan ž njim. V obče pa z vsem Vašim „podukom“ našega č. ocenjevalca niste spravili v zadrego, kajti on je ocenjeval „Knjižnico za mladino“ kot tako. Mladini moramo podajati berivo v takih jezikovnih oblikah, v kakeških so pisane sedanje ljudskošolske slovnice in berila, ne pa v jeziku „trdega slovenskega kmeta“ ali pa celo **Boštjana Krelja** i. dr. Zdravi!*

Spominjajte se „učiteljskega konvikta“ pri raznih prilikah in zborovanjih!

«Učiteljski Tovariš» izhaja na 1 $\frac{1}{4}$ poli male osmerke 1. in 16. dan vsakega meseca; ako je pa na ta dan nedelja ali praznik, izide dan poprej ali pa dan pozneje. — List stoji za vse leto 3 gld., za pol leta 1 gld. 50 kr. Udje «Slovenskega učiteljskega društva» plačajo na leto 2 gld. naročnine in 1 gld. udnine.

Spisi naj se blagoizvolijo pošiljati uredništvu v Ljubljani, Šubičeve ulice št. 1; naročnino pa prejema gospod A. Kecelj v Ljubljani na Kongresnem trgu št. 2.

Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko.

Izdavatelj in lastnik: **Slovensko učiteljsko društvo v Ljubljani.**

Tisek **R. Miličeve** tiskarne v Ljubljani.